

Számítógépes grafika

Kiegészítés a 9. osztályos informatika-tankönyvhöz
Nemzeti Tankönyvkiadó, 2005 (Rsz.:16172)

A színek jellemzése

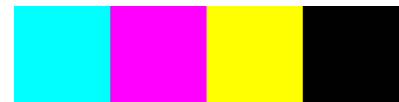
A CMYK-színmodell

A nyomtatott színek számszerű jellemzéséhez az RGB-színmodell alapszíneinek komplementereit használjuk. A türkizkék, a bíbor és a sárga festékek keverésénél azonban nem jön létre teljesen fekete, mert egy kevés fény mindig visszaverődik a tárgyról. Összegük inkább barnásszürkének hat. Ezért a három színhez hozzávesszük a feketét is. Így kapjuk a **CMYK-színmodell**t (Cyan: türkizkék, Magenta: bíbor, Yellow: sárga, black: fekete vagy Key: kulcsszín).

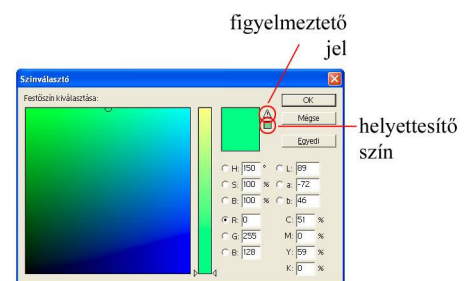
Az egyes összetevők értékét százalékban adjuk meg. A százalékos érték azt fejezi ki, hogy az adott szín mennyire fed be a papírt. 0% hiányzó színt jelent, a 100% pedig teljes fedettséget. Ha mindegyik érték 0, akkor a papír fehér marad. Ha mindegyik 100%, akkor fekete színt kapunk. Ehhez természetesen elegendő lenne csak a K összetevőt használni.

A CMYK-színteréből elég sok szín hiányzik. Élénkzöldet például nem tudunk kikeverni. A fejlettebb grafikus programok, köztük az Adobe Photoshop egy szín kiválasztásánál jelzik, ha az nincsen benne a CMYK-színterben, így nem lehet kinyomtatni.

A nyomtatókat – főleg a fényképek jó minőségű nyomtatásához – gyakran további színeket tartalmazó festékkazettákkal egészítik ki (például világos türkizkék és világos bíbor: CMYKcm).

A CMYK-színmodell alapszínei

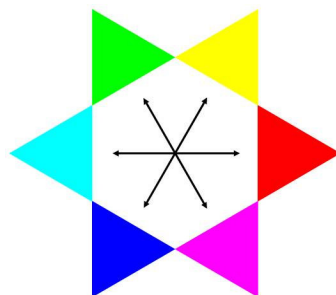

A PhotoShop felkiáltójellel jelzi, ha nem nyomtatható színt választunk ki

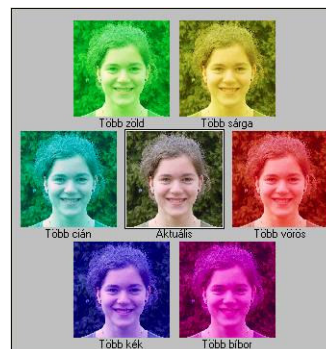
A színmodellek kapcsolata

Vegyük észre, hogy két RGB-alapszín additív összege egy CMY-alapszínt eredményez. Két CMY alapszín szubtraktív összege pedig éppen egy RGB-alapszín lesz. Ezt a tényt szemlélteti az úgynevezett színkerék. A színkeréken egy szín a két szomszédos szín (additív vagy szubtraktív) keveréke. A szemközti színek egymás komplementereit képezik.

A színkerék fontos szerepet tölt be a fotók retusálásánál. Egy szín erősségét úgy is csökkenthetjük, ha megnöveljük a komplementer szín erősségét.

A színkerék

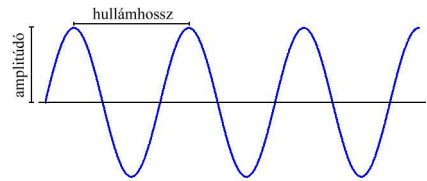

A színkerék a PhotoShop színkorrekciós ablakában

A fény

Az RGB-színmodell a fényforrásokhoz illeszkedik, nem pedig az emberi látáshoz. Ha a színérzékelésünknek megfelelő színmodellt szeretnénk létrehozni, akkor a fényhullám tulajdonságait kell figyelembe vennünk.

A szemünkbe érkező fény hullámokból áll. Ezeket a hullámokat a víz hullámokhoz hasonlóan a hullámhosszal és az amplitúdóval jellemezzük. Az amplitúdó a hullámhegy magasságát jelenti, a hullámhossz pedig két szomszédos hullámhegy távolságát.

A hullámok hullámhossza és amplitúdója

Az amplitúdó határozza meg a fény erősségét. Kis amplitúdó gyöngé fényt, nagy amplitúdó erős fényt jelent. A fény színe a hullámhossztól függ. Kis hullámhossz esetén kék vagy ibolyaszínű, nagy hullámhossz esetén vörös fényt látunk. A közbenső hullámhosszak a szivárvány színeinek felelnek meg.

A szivárvány színei és a fény hullámhossza

A HSB- és a HSL-színmodell

A színek jellemzésére használjuk fel a fény hullámtulajdonságainak megfelelő mennyiségeket! A fényerősséget, a fényforrás **fényességét** százalékban adjuk meg. 0% esetén nem érkezik fény, fekete színt látunk. A 100% maximális erősségű fényt jelent. Néhány szín csak a fény erősségében különbözik egymástól. Sötétebb helyen például a fehér szürkének látszik.

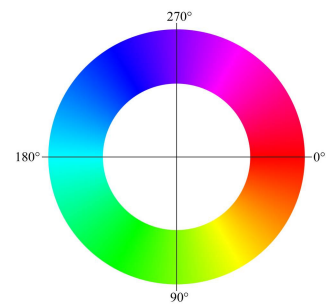
A szín megadásához kiindulhatunk a szivárványból. A szivárvány azonban nem tartalmazza a zöld komplementer színét, a bíbort. Ezért kiegészítjük a színskálát a bíborral. A bíbor átmenetet jelent a kék és a vörös között, a színekből kört képezhetünk. Így alakul ki a színekör.

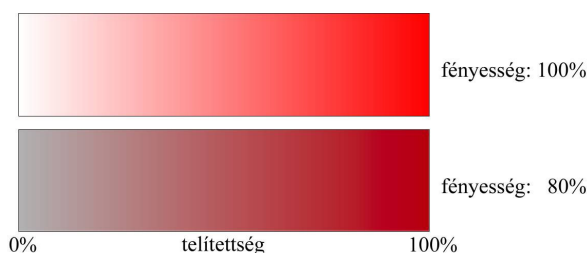
A szivárvány színeit kiegészítjük a bíborral.

A színekörön a színek helyzetét a vöröshöz viszonyított középponti szöggel adjuk meg. A színekörön egy-egy színt gyakran **színárnyalatnak** vagy **színezetnek** nevezünk. A színekörön a komplementer színek éppen egymással szemközt helyezkednek el.

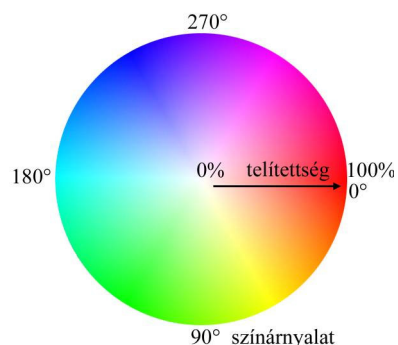
A színeket a színárnyalat mellett a telítettség is jellemzi. A **telítettség azt határozza meg, hogy mennyire élénk vagy sápadt a szín.** Ezt a tiszta színhez kevert fehér, vagy kisebb fényesség esetén szürke szín befolyásolja. A rózsaszín például kevésbé telített, kifakult vörös. Ha nem keverünk a színhez szürkét, akkor a telítettsége 100%. A szürke hozzáadása csökkenti a telítettséget, sápadt színt hoz létre. 0%-os telítettség már teljesen szürkét, illetve fehéret jelent. A telítettséget idegen szóval **szaturációnak** nevezik.

A színekör

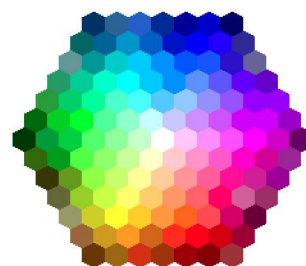
A vörös különböző telítettségű fokozatai

A telítettséggel kiegészített színekör maximális fényesség esetén

A színekörrel kiegészíthetjük a telítettség ábrázolását. A kör közepe 0%-os, pereme pedig 100%-os telítettségnek felel meg. A színekörrel gyakran használják a különböző programokban a színek megadásához.

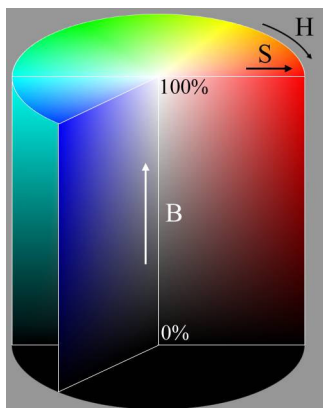
Az előzőekben bemutatott három mennyiség, a fényerősség, a színárnyalat és a telítettség már egyértelműen meghatározza a színt. Ezek együttesen alkotják a **HSB-színmodellt**. A jelölés az angol szavak kezdőbetűjére utal (Hue: színárnyalat, Saturation: telítettség, Brightness: fényesség). Mivel a B betűt az RGB-színmodellben is felhasználjuk, a HSB helyett gyakran **HSV-színmodellről** beszélünk (Value: érték, fényességérték).

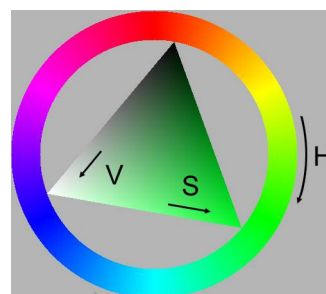
Egyszerűsített színekör az Office-programokban

A HSB-színmodell összetevőinek lehetséges értéke:

H	színárnyalat (színezet)	0° – 360°
S	telítettség	0% – 100%
B	fényesség	0% – 100%

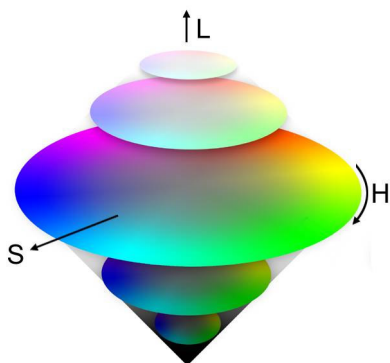
A HSB-színmodell metszetei

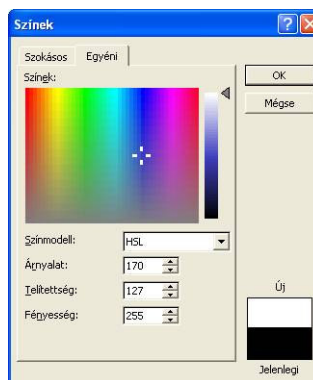
A HSV (HSB) színmodell megvalósítása a Gimp programban. A színekörben elhelyezkedő háromszög a kijelölt szín (zöld) különböző telítettségű és fényességű részeit mutatja.

A szemünk mintegy 200 színárnyalat (H), egy-egy árnyalaton belül pedig átlagosan 500 fényességfokozat (B), illetve 20 telítettségfokozat (S) megkülönböztetésére képes. A fokozatok száma erősen függ a színtől. Szürkéből például csak 100 fényességfokozatot látunk.

A Windows és a Microsoft Office alkalmazások, illetve a Paint Shop Pro grafikai program által használt **HSL-színmodell** (Hue, Saturation, Luminosity: fényerősség) kissé eltér a HSB-modelltől. A HSL-színmodellben például a fényerősség növelésével egyre kevésbé különböznek egymástól a színek. Maximális fényerősség esetén a H és az S értékétől függetlenül fehéret kapunk.

A HSL-színmodell metszetei

A HSL-színmodell az MS Word színválasztó ablakában

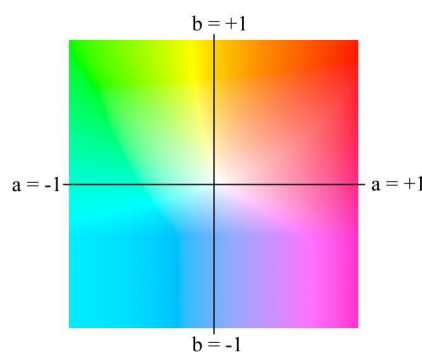
A Lab-színmodell

Az eddig bemutatott színmodellek a szemünkhöz vagy eszközeinkhez igazodtak. 1931-ben a Nemzetközi Világítástechnikai Bizottság (CIE: Commission Internationale de l'Éclairage) bevezetett egy eszközfüggetlen színmodellt, amely az összes létező szín jellemzésére alkalmas. Az eredetileg x , y , z -vel jelölt koordinátákat 1976-ban módosították. Így alakult ki a Lab-modell. Az L a színtől független fényességet (Luminance) jelöli. Értékét százalékban adják meg (0-tól 100-ig). Az a a zöld és a vörös közti átmenetet, a b pedig a kék és sárga közti átmenetet jellemzi. Értékük -1 és $+1$ között változik. A grafikai programok a számítógépes adattárolás sajátosságainak megfelelően gyakran -128 -tól $+127$ -ig terjedő intervallumot használnak.

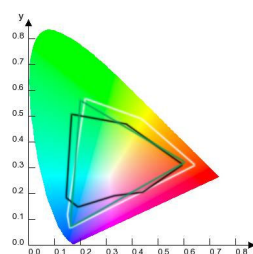
A Lab-modell speciális feladatok megoldására alkalmas. Ha például a fényességet a színtől függetlenül szeretnénk módosítani, akkor ezt az L értékének változtatásával tehetjük meg. A Lab-modell segítségével végzik el az átváltást az egyes színmodellek között.

A legtöbb színt a Lab-színmodell tartalmazza. Ennél jóval szűkebb a monitor, és még szűkebb egy nyomtató által megjeleníthető színmodell.

A különböző eszközök által megjeleníthető színek a CIE-színmodellben (fehér: szkennert, zöld: monitor, fekete: nyomtató)

A CIE Lab-színmodell különböző a és b értékei

A képek tárolása

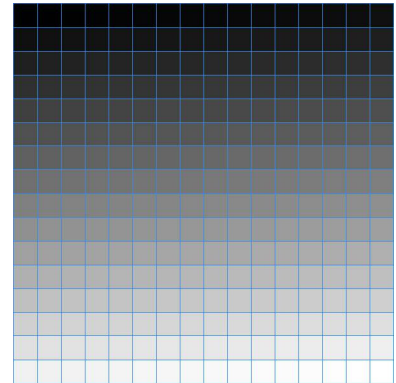
A képek színmélysége

A számítógépes grafikában nincs mindig szükségünk az RGB-modell 16 millió színének megjelenítésére. Egy színes felirat vagy ceruzarajz elkészítéséhez elegendő csak néhány szín használata. A fájl méret csökken, a kódolás módja pedig egyszerűsödik, ha megelégszünk kevesebb szín tárolásával.

A tárolt, illetve megjelenített színek számát színmélységnek nevezzük. A színmélységet gyakran a tároláshoz használt bitek számával fejezik ki. Ekkor a színmélység mértékegysége a bpp (bits per pixel).

Könnyen belátható, hogy n bit segítségével 2^n színt kódolhatunk. Ezek között szükség esetén szerepel a fekete és a fehér is. Az RGB-színmodellben például 16 millió színt különböztetünk meg. Egy pixel színének tárolásához $3 \times 8 = 24$ bitre van szükség. A színmélység 16 millió szín vagy 24 bit.

Egy bájt (8 bit) 256-féle szín tárolására alkalmas. A színmélység ebben az esetben 256 (8 bit). A szürkeárnyaltos képek kódolásához bőven elegendő pixelenként egyetlen bájt, hiszen a szemünk csak 100-féle szürkét tud megkülönböztetni.

Egy bájtban 256-féle szürkeárnyalatot tárolhatunk

Megfelelő kódolással a 256-féle színt tetszőlegesen kiválaszthatjuk. Ekkor egy táblázatban adjuk meg, hogy a bájtban tárolt szám melyik színt jelenti. Ezért ezt a módszert **indexelt kódolásnak** nevezzük. A **színeket tartalmazó táblázatot színpalettának** hívjuk.

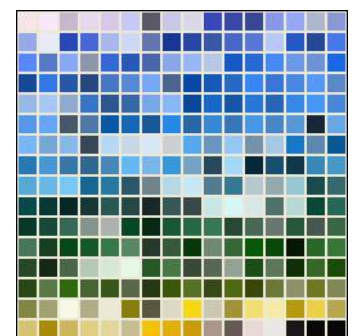

Egy 24 bites színmélységű kép és 8 bites, színpalettás változata.
Figyeljük meg a kék szín árnyalatait az égbolton!

Az indexelt kódolásnál legfeljebb 256-féle szín áll a rendelkezésünkre, de mi magunk határozzuk meg, hogy a paletta mely színeket tartalmazza. A színpaletta mérete 256-nál kisebb is lehet, így a színmélység csökken.

Ha csak kétféle színt használunk (háttér + előtér, például fekete és fehér), akkor egy pixel színének tárolásához elegendő egyetlen bit. A színmélység 1 bit (2 szín).

A fekete-fehér ábrákat gyakran **bittérképes** vagy a PhotoShop régebbi változataiban **vonalas képeknek** nevezik.

Az előző ábra színpalettája

Megnevezés	Egy pixel színének tárolásához szükséges		Lehetséges színek száma
	bitek száma	bájtok száma	
Bittérképes (vonalas)	1	–	2 (fekete + fehér)
Indexelt (színpalettás)	1	–	2 (háttér + rajz)
Indexelt (színpalettás)	4	0,5	16
Indexelt (színpalettás)	8	1	256 (szürkeárnyaltos is)
High colour	16	2	65536 (a monitorok közepes színminősége)
True colour	24	3	16 millió (RGB)

Különböző színmélységek jellemző adatai

1 bites színmélység esetén a feketén és a fehéren kívül más párosítást is előírhatunk. Az egyik szín alkotja a háttér színét, amire a másik színnel rajzolhatunk.

8 bit (256 szín)

4 bit (16 szín)

1 bit (2 szín)

Ugyanazon kép 8 bites, 4 bites és 1 bites színmélységű változatai

A színmélység csökkentése során sokkal jobb eredményt kapunk, ha megengedjük a színek keverését, a szórt árnyalás alkalmazását (dithering). Ezzel elmossuk az éles határokat, folyamatos átmenet érzetet hozzuk létre.

A számítógépes grafikában néha 32 bites színmélységet alkalmaznak. Ekkor a negyedik bájt az úgynevezett alfa-csatornát, a kép átlátszóságára vonatkozó információt tárolja.

A képfájlok tömörítése

A grafikák tárolása meglehetősen nagy memóriát igényel. Egy képernyőnyi méretű kép például $800 \times 600 = 480000$ pixelt tartalmaz. Az RGB-színmodellben minden pixel színét 3 bájtban tudjuk elmenteni. Ez összesen 1440000 bájtot, közel másfél megabájtot jelent. Ráadásul ez csak a nyers fájl (raw) mérete, valójában ehhez még további kiegészítő információk járulnak.

A fájl méretet tömörítéssel csökkenthetjük. A képfájlok egyes típusai önmagukban is alkalmasak tömörített kódolásra, nem kell külön tömörítő-programot használnunk. A képek tömörítést kétféle módszerrel végezhetjük.

- **Veszteségmentes tömörítés:** az eredeti kép a tömörített fájlból pontosan visszaállítható. Az eredeti kép és a kibontott kép pixeleinek színe teljesen megegyezik. A minőség nem romlik.
- **Veszteséges tömörítés:** az eredeti kép nem állítható vissza pontosan a tömörített fájlból. A minőség romlik. A veszteséges tömörítés célja a fájl méret jelentős csökkentése.

Szórt árnyalás használata a 4 bites, illetve 1 bites színpalettás kép kialakításánál

A tömörítést meglehetősen bonyolult matematikai eljárásokkal végzik. Az **LZW** tömörítésnél például megkeresik a többször előforduló bitsorozatokat, ezeket táblázatba gyűjtik, s a bitsorozatra a táblázatban elfoglalt helyével hivatkoznak. (A rövidítés Abraham Lempel, Jakob Ziv és Terry Welch nevére utal.) A **Huffmann-kód** esetén minél többször fordul elő egy bitsorozat, annál rövidebb kóddal helyettesítik. Az **RLE-kódolásnál** az egyszínű foltok helyét és színét tárolják (Run Length Encoding: futamhosszkódolás). Ezek az algoritmusok veszteségmentes tömörítést hoznak létre.

A **veszteséges tömörítési eljárások** közül megemlíjtük a JPEG-fájloknál használt módszert. Az eljárás során először elválasztják egymástól a pixelek fényesség- és színekódjait, majd csökkentik a színek kódolására használt bitek számát. Az ember ugyanis jobban észreveszi a kis mértékű fényességváltozásokat, mint a színváltozásokat. A következő lépésben a képet 8×8 pixeles részekre osztják fel. Az egymáshoz hasonló tartományokat egyformának tekintik. Az így módosított állományt aztán Huffmann-kóddal tovább tömörítik. (A módszer valójában jóval bonyolultabb.)

A hasonlóság mértékét a felhasználó szabja meg. Minél nagyobb eltérést engedélyezünk, annál veszteségesebb lesz az eljárás. A hasonlóság értékét százalékban szokás megadni. 100% esetén csak az emberi szem számára észrevehetetlen különbségek mosódnak el, de még ekkor is kisebb lesz a fájl. Fotók esetén a 80%-os arány alig ront a minőségen, a fájl mérete azonban jelentősen csökken. A tömörített fájlok méretére a fájl típusok ismertetése után mutatunk példát.

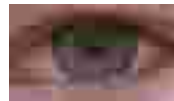
80%

50%

10%

0%

Egy kép különböző mértékű, veszteségesen tömörített változatai

80%

50%

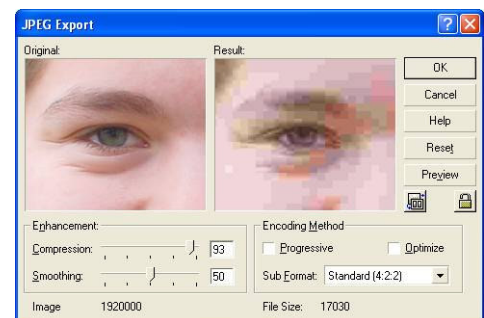
10%

0%

A kinagyított részleteken már jobban látjuk a minőség romlását

A JPEG-tömörítés azoknál a színes vagy szürkeárnyalatos képeknél hatékony, melyek folytonos átmeneteket tartalmaznak. Fekete-fehér ábránál, illetve sok éles határ esetén nem érünk el jó tömörítési arányt.

Ügyeljünk arra, hogy a veszteséges tömörítés alkalmazásánál minden egyes mentésnél tovább romlik a kép minősége. A feldolgozás során tehát veszteségmentes tömörítést alkalmazunk, s csak a kész képet mentjük veszteségesen tömörítve!

A Corel Photo-Paint több választási lehetőséget szolgáltat a JPEG-mentésnél. Megmutatja a minőségromlást is.

Rasztergrafikus fájltypusok

A tankönyvben – hely hiányában – csak néhány fájltypust soroltunk fel, röviden ismertette jellemzőiket. A továbbiakban részletesen kitérünk a különböző rasztergrafikus kódolási módokra.

Rasztergrafikus fájlok

- **.bmp (Bitmap)**

A Windows saját formátuma. RGB-modellben tárolja a képeket 1; 4; 8 vagy 24 bites színmélységben. A felbontás menthető, de egyéb kiegészítő információk már nem. 24 bites színmélységű kép nem tömöríthető, kisebb színmélységnél RLE-tömörítést alkalmazhatunk. A nagy fájl méret miatt ritkán használjuk. Az *Asztal* háttérképeinek gyakori formátuma.

- **.ico (Windows Icon)**

Az ikonok speciális fájlformátuma a Windowsban. Nem minden grafikai program tudja kezelni.

- **.fif (Fractal Image Format)**

Fraktálformátum, a JPEG-nél sokkal hatékonyabb veszteséges tömörítéssel. Jelenleg még nem nagyon terjedt el.

- **.gif (Graphics Interchange Format)**

Színpalettás kódolást használ, legfeljebb 256 színnel. A színmélység csökkenthető. A GIF a színes rajzok, emblémák, logók, piktogramok pixelgrafikus fájlformátuma. Fekete-fehér és szürkeárnyalatos képeknél nem okoz minőségromlást. Erős kontrasztú, színes képek tárolásához is alkalmazhatjuk. Veszteségmentesen tömörít. A képekhez megjegyzést fűzhetünk.

A **GIF89a** az eredeti GIF-formátum módosított változata. A paletta egyik színét átlátszóvá tehetjük, illetve **váltottsoros (interlaced)** kódolást alkalmazhatunk. Ekkor a program először csak a meghatározott sorszámú, például minden 8. sort jeleníti meg, majd ezután tölti fel a hiányzó sorokat. Ennek az Interneten van jelentősége, ha a letöltés sebessége viszonylag kicsi, vagy a képméret túl nagy. A GIF fájl típus **animáció** tárolására is alkalmas, melynek megjelenítésekor egy rajzfilmhez hasonlóan több állóképet, általában rajzot váltogat egymás után, amivel mozgás hatását kelti.

Tipikusan GIF-kódolásra alkalmas ábra

- **.jpg, .jpeg (Joint Photographic Experts Group)**

Veszteséges tömörítésre alkalmas formátum. A fájlok nagyon kicsi méretűek. Fotók tárolására használhatjuk, az éles kontrasztokat elmossa. Az RGB és a CMYK színmodelleket ismeri. Menti a felbontást. A képhez megjegyzések fűzhetők. A mentésnél beállítható a veszteséges tömörítés mértéke. A jpg **progresszív** változata a képet fokozatosan építi fel. Először a lényeges részeket jeleníti meg, majd ezeket finomítja. Ennek az Interneten van szerepe.

A **JPEG 2000-es** változatát egyelőre még kevés program kezeli. Csak veszteségmentesen is tud tömöríteni. Veszteséges tömörítésnél kijelölhetünk a képen olyan területeket, ahol kevésbé csökkenti a minőséget (ROI: Region of Interest, érdeklődésre számot tartó tartományok). A JPEG 2000 szokásos kiterjesztései: **.jpf, .jpx, .jp2**.

- **.pcx (PC Paintbrush)**

Régebben, főleg a DOS-os grafikai programok által alkalmazott fájl típus. 1; 4; 8 vagy 24 bites színmélységet és RLE-tömörítést alkalmaz.

- **.png (Portable Network Graphics)**

A GIF helyettesítéséhez vezették be. Színpalettás és 24 bites színmélységű képeket tárol. Megadható mértékű, veszteségmentes tömörítést használ. A kép háttere lehet átlátszó, az átlátszóság mértéke az úgynevezett alfa-csatornával szabályozható. Ismeri a váltottsoros megjelenítést. Megjegyzések is menthetők. Egyelőre a vártnál lassabban terjed el.

- **.psd (Adobe PhotoShop)**

A PhotoShop saját képformátuma. RGB, CMYK és Lab színmodellekben ment, a fájl sok egyéb információt is tartalmaz (rétegek, maszkok, felbontás stb.). A fájl méret nagyon nagy. A feldolgozás során alkalmazzuk, a kész képet célszerű más formátumban menteni.

- **raw (Raw Binary Data)**

A raw nem egy fájl kiterjesztését, hanem a nyers képfájlt jelenti, minden egyéb információ nélkül. A digitális fényképezőgépek raw-fájljainak szerkezete akár gyártónként változhat.

- **.tga, targa (TrueVision Graphics Application)**

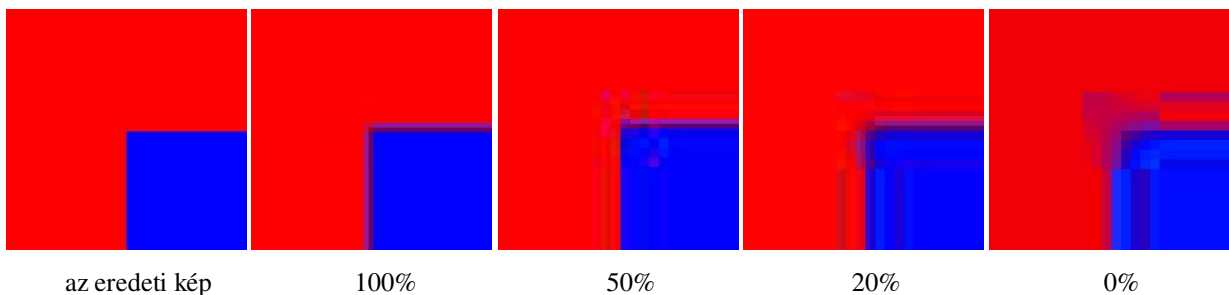
Főleg a grafikák filmreviteléhez (montírozáshoz) használják. 32 biten a szín mellett speciális információkat tárol.

- **.tif, .tiff (Tagged Image File Format)**

Platformfüggetlen fájl típus. A legkülönbözőbb színmélységek és szinterek kódolására használható. Nyomatási és egyéb információkat is tud tárolni (képméret, felbontás, megjegyzések stb.). Beállítható a veszteségmentes tömörítés (például LZW), amit célszerű alkalmazni.

- **.xcf (eXperimental Computing Facility)**

A Gimp grafikai program saját formátuma. Menti a programmal létrehozott rétegeket, kijelöléseket, görbéket stb. Nagyméretű fájlok jönnek létre, ezért a kép elkészítése után más formátumot választunk. A program lehetővé teszi a fájlok gzip-, illetve bzip-formátumban történő tömörített mentését és megnyitását.

A kinagyított ábrán látható, hogy a JPEG-tömörítés elmosza az éles határokat

Fájl típus:	TIFF		GIF	JPEG			
				minőség			
Tömörítés:	–	LZW	LZW	100%	80%	50%	10%
Nyers fájl méret:	474 kB	263 kB	254 kB	398 kB	72 kB	38 kB	14 kB

800x600 pixeles, 8 bit színmélységű (256 színű) képet tároló fájlok mérete

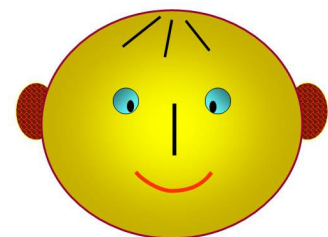
Grafikai programok

A grafikai programok két csoportra oszthatók abból a szempontból, hogy vektor- vagy rasztergrafikus ábrákkal dolgoznak. Sok program azonban mindkét ábrázolást ismeri.

A legelterjedtebb vektorgrafikus programokhoz tartozik a CorelDraw vagy az Adobe Illustrator. Vektorgrafikát használnak a tervezőprogramok, köztük az AutoCAD. A vektorgrafikus programok általában rasztergrafikus képeket is tudnak kezelni, például háttérként beilleszteni. Az Office-alkalmazásokkal szintén készíthetünk vektorgrafikus ábrákat.

A rasztergrafikus programok közé tartozik a Corel Photo-Paint, a Paint Shop Pro vagy az Adobe Photoshop. A Photoshop igen komoly, professzionális igényeknek is megfelel. Újabb változatai a különböző alakzatokat már vektorgrafikaként kezelik. A Photoshop Elements elsősorban otthoni felhasználásra, a digitális fényképek szerkesztésére és rendszerezésére készült.

Az operációs rendszerek tartozékai között szintén találunk rasztergrafikus alkalmazásokat. A Windowsban például a Microsoft Paint programmal egyszerűbb ábrákat rajzolhatunk, illetve meglévő képek elemi átalakítását végezhetjük el. A Microsoft Office része az MS PhotoEditor vagy a Picture Manager, amely a képek módosítására, retusálására készült.

A PowerPoint-tal készült, egyszerű vektorgrafikus ábra

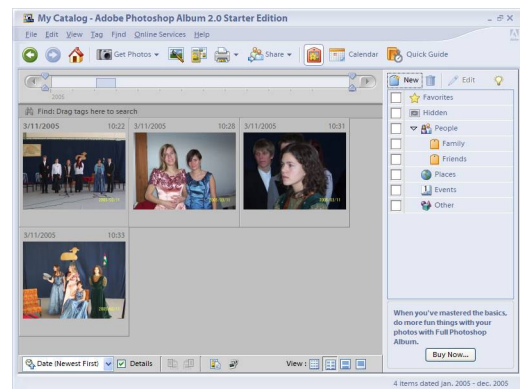
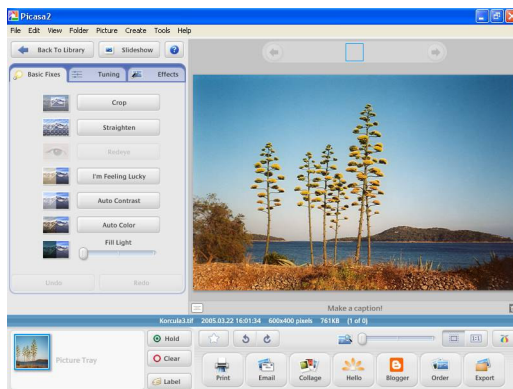
A fenti, nagy tudású és általában drága szoftverek mellett léteznek egyszerű, bár jól használható programok is. Sokhoz közülük ingyenesen hozzáférünk. Ilyen például a népszerű IrfanView, amely a képek átméretezésére, elemi módosítására, különböző hatások létrehozására alkalmas (www.irfanview.com). Ugyancsak ingyenes a Gimp (GNU Image Manipulation Program), melynek eszközei már a profi programokkal vetélkednek. A Gimp windows-os és linuxos változata is letölthető az Internetről (www.gimp.org).

A Gimp és a Photoshop logója

A digitális fényképezőgépek korszakában sok grafikus program segíti a háttér-tárakon lévő felvételek rendszerezését, bemutatását, közzétételét az Interneten. Közéjük tartozik a Photoshop Album, a Picasa, az Ulead Photo Explorer Freeware, az ACDSsee vagy a PhotoOffice. Ezekkel a programokkal is elvégezhetjük a képek egyszerű módosítását, javítását. Az Image Forge már fejlett retusáló eszközökkel rendelkezik (www.cursorarts.com). A StudioLine Photo Basic-kel igen látványos weblapokat vagy diásorozatokat készíthetünk a fotókból (www.studioline.biz).

A grafikai programok általában elvárják a legalább 1024x768 pixel képernyőfelbontás beállítását.

A Picasa és a Photoshop Album képkatalógus – képszerkesztő program

A grafikai programok használata

Színválasztás a képernyőről

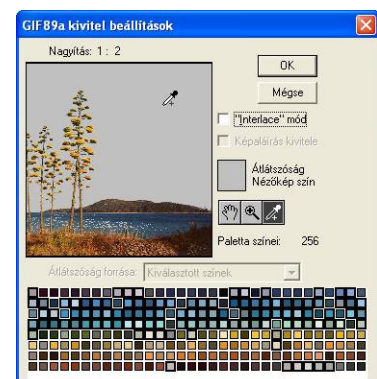
Számítógépes dokumentumok készítésénél gyakran előfordul, hogy a képernyőn látható színt kell reprodukálnunk. Ha a képernyőképet elmentjük (*PrintScreen*) és beillesztjük egy új képbe, akkor a pipettával bármely pixel színét megvizsgálhatjuk. A Gimp (*Fájl/Külső forrás/Képernyőkép*) vagy az IrfanView (*Opciók/Fényképezés*) közvetlenül is tud képernyőképet menteni.

A képernyőn látható színek RGB-értékeit mentés nélkül különböző segédprogramokkal határozhatjuk meg. Közéjük tartozik a teljesen ingyenes *ColorPicker* (www.iconico.com), amely az RGB- és HSL-értékek kijelzése mellett még további hasznos funkciókkal rendelkezik.

Mentés GIF89a formátumban

A színpalettás képek mentésénél választhatjuk a *Kivitel* menüpont *GIF89a kivitel* parancsát. Ekkor a képen vagy a megjelenő palettán kijelölhetjük az átlátszó színeket. A váltottsoros (interlace) kiviteli módot szintén beállíthatjuk.

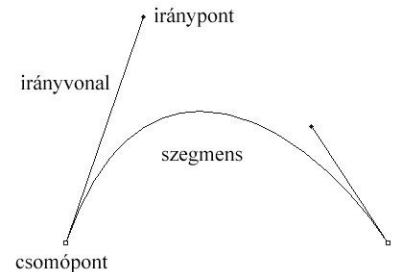
Átlátszó színek kijelölése a Photoshopban GIF89a kivitel esetén

A rajzolás eszközei

Bezier-görbék

A pixelgrafikus programok a görbe vonalak rajzolásához általában a vektorgrafikára jellemző módszereket használnak fel, különben nehéz lenne a fáradságos munkával elkészített görbe utólagos módosítása.

A grafikai programokkal legfeljebb harmadfokú parabolaíveket, úgynevezett **Bezier-görbéket** rajzolhatunk. A Bezier-görbék **szegmensekből** állnak. A szegmenseket **csomópontok** határolják. A csomópontból **irányvonal** indul ki, melynek végpontját **iránypontnak** nevezzük. A program úgy rajzolja meg a görbét, hogy áthaladjon a csomópontokon. Egy csomópontban **az irányvonal egyenese határozza meg a görbe érintőjét, az iránypont és a csomópont távolsága** (azaz az irányvonal hossza) **pedig a görbületet**.

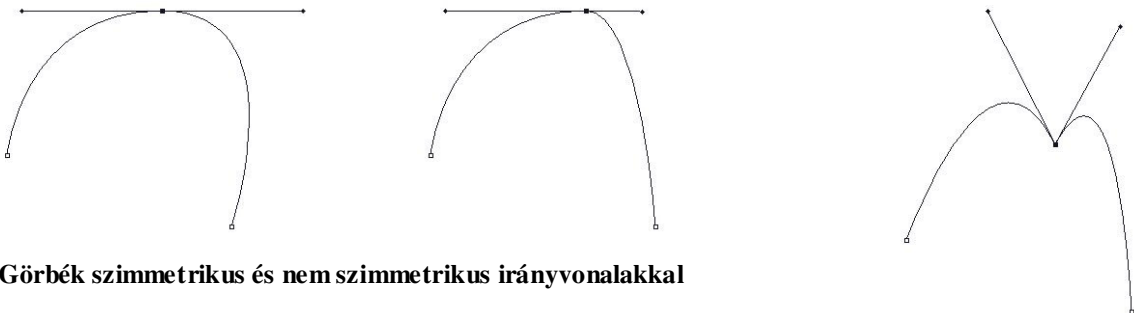
A Bezier-görbe alkotóelemei

A Bezier-görbék kezelése kissé eltér a Photoshopban és a Gimpben. Az alábbiakban a Photoshop segítségével mutatjuk be a görbék rajzolásának módját.

A görbe csomópontjait a *Toll* eszközzel jelöljük ki. Ha egy csomópont elhelyezésénél nem engedjük fel az egérgombot, akkor az iránypont helyzetét is megadhatjuk. A *Gumivonal* jelölőnégyzet bekapcsolásával követhetjük a kialakuló görbét.

A görbe rajzolását a *Toll* eszköz ismételt kiválasztásával fejezzük be. Az utolsó csomópont egybeeshet az elsővel, ekkor zárt görbét kapunk. A *Toll* eszköz változataival meglévő csomópontokat törölhetünk, illetve újabb csomópontot adhatunk a görbéhez. Egy csomópont helyzetét a *Közvetlen kijelölő* eszközzel, egy iránypont helyzetét pedig a *Csomópont átalakító* eszközzel változtathatjuk. A csomópontban kapcsolódó görberészek görbületét a *Csomópont átalakítóval* szimmetrikusan, a *Közvetlen kijelölővel* pedig külön-külön módosíthatjuk. Csak az egyik csomópontot az *Alt* billentyű segítségével mozgathatjuk. Ha a *Csomópont átalakítóval* ismételten rákattintunk egy iránypontra, akkor az irányvonalat meg is törölhetjük, a görbén csúcspontot (sarokpontot) alakíthatunk ki.

Ha egy csomópontban a két görberész irányvonala nem esik egy egyenesbe, akkor a görbe megtörik.

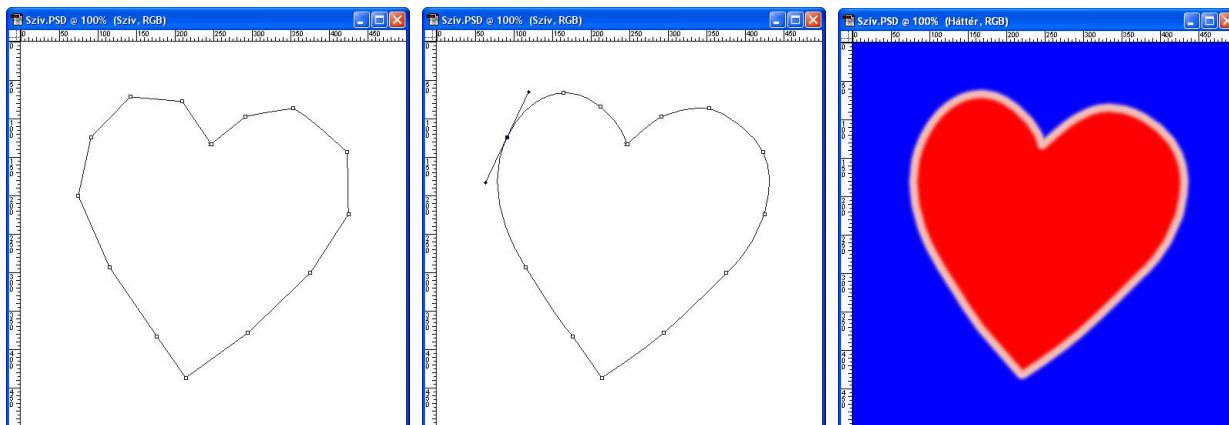
Görbék szimmetrikus és nem szimmetrikus irányvonalakkal

A *Delete* billentyűvel az utolsóként megrajzolt csomópontot törölhetjük. Ismételt lenyomásával az egész görbét töröljük.

Csúcspont (sarokpont)

Görbe rajzolása

Készítsünk egy új, 500×500 pixel méretű képet, majd rajzoljunk rá szívet! Válasszuk ki a *Toll* eszközt. Jelöljük ki a szív elképzelt körvonala mentén a csomópontokat. A *Csomópont átalakító* eszköz segítségével alakítsuk ki az egyes részek ívét. Szükség esetén elmozdíthatunk vagy törölhetünk is csomópontokat. Válasszunk rózsaszín festőszínt (RGB: 239; 175; 166) és 13 pixel vastagságú ecsetet, majd a *Görbék* paletta helyi menüjének *Görbe körvonala* parancsával végezzük el a körvonalazást. A szív belsejét a *Görbe kitöltése* parancssal színezhajjuk be. A háttérret a *Festékesvödörrel* fessük be kékre (RGB: 0;0; 255)!

A görbe rajzolásának fokozatai

Az elkészített görbe a *Görbék* palettára kerül.* A helyi menü segítségével elmenthetjük és betölthetjük az alakzatot. A görbét átalakíthatjuk kijelöléssé, kijelölésből pedig görbét készíthetünk. A görbék használatáról részletesebben a program *Súgójából* vagy további szakkönyvekből tájékozódhatunk.

A görbékét útvonalaknak hívják. Görbét az *Útvonalrajzoló* eszközzel készíthetünk. Csomópontokat *Tervezés* módban jelölhetünk ki, az irányvonalakat és iránypontokat pedig *Szerkesztés* módban módosíthatjuk. Szimmetrikus irányvonalak létrehozásához tartsuk lenyomva a *Shift* billentyűt.

Vágás és retusálás

A grafikai programok szűrői

A tankönyv leckéjében megismerkedtünk a képélesség növelésének módjával. Az élesítéshez használt menüparancsot a grafikai programok nagyon sokrétű és változatos *Szűrők* menüjében találjuk. **Szűrőknek nevezük azokat az eszközöket, melyekkel különleges hatásokat érhetünk el a képen.** Ha kijelöltünk egy tartományt, akkor a szűrő csak erre a területre vonatkozik.

Sok szűrőnél különböző értékeket állíthatunk be, melyek befolyásolják a módosítás mértékét. Ezek az értékek a szűrő **paraméterei**. A hasonló céllal készült szűrők közül azokat részesítsük előnyben, melyeknél megváltoztathatjuk a paramétereket!

Bár furcsán hangzik, az életlenítő szűrő is hasznos lehet a számunkra. Ha a fénykép egy részletét (előterét) szeretnénk kiemelni, akkor célszerű a többi részét (a háttér) életlenné tenni. (Ezt a hatást a fotótechnikában a mélységélesség csökkentésével érik el.) Az egyszerű életlenítés helyett a Gauss-életlenítés (elmosás) lehetővé teszi a hatás szabályozását.

Kijelöltük a körvonalat

Beillesztettük a tájképre

Elmosódottá tettük a háttér

Utazás a tengerpartra

* A program a görbét egy külön csatornán tárolja.

Az említetteken kívül számos roncsoló, torzító, művészi vagy stilizált hatású szűrőt találunk. Bátran kísérletezzünk velük! Érdekes eredményre vezet, ha csak a kép kijelölt részén használjuk, és egymással kombináljuk a szűrőket.

Egy szűrő alkalmazásánál gyorsan összehasonlíthatjuk a módosított és az eredeti képet, ha váltogatjuk a *Ctrl + Z*, illetve *Ctrl + F* billentyűparancsokat (visszavonás, aztán a szűrő ismételt alkalmazása). A szűrésnél először kis paramétereket állítsunk be, majd a *Ctrl + F* billentyűparanccsal ismételt alkalmazzuk a szűrőt. Így könnyen és gyorsan érzük el a módosítás kívánt mértékét.

Egy szűrő használata után a *Ctrl + Shift + F* paranccsal újra megjeleníthetjük a paramétereket beállító ablakot.

Közvetlenül a szűrő alkalmazása után a *Szűrő* menüben megjelenik a szűrő elhalványítása parancs, melynek segítségével csökkenthetjük a hatást. Ehhez állítsunk be a csúszkán 100%-nál kisebb értéket. A *Fakítás* ablakot a *Ctrl + Shift + F* billentyűparanccsal is előhívhatjuk.

Különböző szűrők hatása

A Gimp *Szűrők/Megjelenítés/Természet/IFS fraktálkészítő* szűrőjével érdekes fraktálmintákat készíthetünk (IFS: Iterated Function System, iterációs függvényrendszer). A bonyolult beállítási lehetőségekkel rendelkező szűrő használatát lásd a *Súgóban*.

A fények és színek javítása

Szürkeárnyaltos képek színezése

A szürkeárnyaltos képek színezéséhez először válasszuk a *Kép/Mód* menü RGB parancsát, majd a színezést végző menüpontot:

: *Eszközök/Színeszközök/Színezés* vagy *Szűrők/Színek/Színezés*

: *Kép/Képkorrekció/Színezet/Telítettség*, kattintsunk a *Színezés* jelölőnégyzetre.

Az *Árnyalat (Színezet)* csúszkával választjuk ki a színt a színekör alapján. A másik két csúszkával módosíthatjuk a telítettséget és a fényerőt. Természetesen így csak a szürke árnyalatait cseréljük le a kiválasztott szín ugyanolyan fényességű fokozataira.

A Gimp *Szűrők/Színek/Leképezés/Mintaszínezés* menüpontja többszínű kép készítését is lehetővé teszi. Alkalmazása előtt válasszunk ki egy mintát a színátmenetek közül, vagy nyissuk meg a színek alapjául szolgáló képet. (Kép felhasználása esetén a kiválasztás után kattintsunk a *Mintaszínek beolvasása* gombra.)

Ugyanazon kép szürke és barnás árnyaltú változata

Egyéb eszközök

A képek retusálásához további eszközök állnak a rendelkezésünkre. Használatuk során figyeljük a tulajdonságaikra.

		Az eszköz neve	Az eszköz hatása
 S	 U	Maszatoló	a kezdőpontból kiindulva elkeni a színeket, mintha nedves lenne a festék
 V	 R	Életlenítő	elkeni az éles peremeket, csökkenti a részleteket (☞: váltás a <i>Ctrl</i> -lal vagy a tulajdonságoknál)
 V	 R	Élesítő	élesíti a lágy határokat (☞: váltás a <i>Ctrl</i> -lal vagy a tulajdonságoknál)
 Shift + D	 O	Világosító	világosítja a pixeleket (☞: váltás a <i>Ctrl</i> -lal vagy a tulajdonságoknál)
 Shift + D	 O	Sötétítő	sötétíti a képterületet (☞: váltás a <i>Ctrl</i> -lal vagy a tulajdonságoknál)
–	 O	Szivacs	módosítja a telítettséget (<i>Élénkítés</i> vagy <i>Színvisszavétel</i> a tulajdonságoknál)

További retusáló eszközök

Digitális felvételek korrekciója a Photoshop Album programmal

Egy összetett, nagy tudású grafikai programmal a szerkesztőműveletek sok paraméterét beállíthatjuk. Szinte a bőség zavarával küzdünk. A digitális fényképezés korszakában nem mindenki ért annyira a számítógépes grafikához, hogy bonyolult programmal hajtsa végre a felvételek korrigálását. Ezért a szoftverfejlesztő cégek létrehozták a szinte automatikusan működő, egyszerűsített programváltozatokat. A Photoshop Album Starter Edition például letölthető az Adobe webhelyéről (www.adobe.com), és az ingyenes internetes regisztráció után szabadon használható. A továbbiakban bemutatjuk egy digitális felvétel feldolgozásának a lépéseit a Photoshop Albummal.

1. Töltsük be a felvételt az eszköztár *Get Photos* ikonjával. Válasszuk ki a megfelelő forrást (digitális fényképezőgép, szkener, háttértár, mobiltelefon).

2. Kattintsunk a *Fix Photo* ikonra. Figyeljünk az üzenetre, amely jelzi a módosított kép elérési útját (az eredeti fájl változatlan marad).

3. A megjelenő ablakban válasszuk a *Before and After* fület, hogy mindkét képet egyszerre láthassuk.

4. Kattintsunk a *Crop* (kivágás) ikonra. A kép arányainak megtartásához válasszuk az *Aspect Ratio* legörülő menüjéből a *Use Photo Ratio* bejegyzést. A téglalap méretezésével és mozgatásával hagyjuk el a kép fölösleges részeit, majd kattintsunk az *Apply* gombra.

5. A színek, fényességek, kontrasztok javításához válasszuk ki a *General* ikont, majd kattintsunk sorban az *Auto Color*, *Auto Levels* és *Auto Contrast* gombokra. Nem megfelelő eredmény esetén használjuk az *Undo* gombot. A *Sharpen* (élesítés) gombot csak szükség esetén alkalmazzuk.

6. Ha a kép vakuvál készült, akkor a rajta látható személyek szeme gyakran piros színű. Ennek korrigálásához váltsunk át az *After* fülre, így a nagyítás gombbal megnövelhetjük a képméretet. Kattintsunk a *Red Eye* ikonra, majd jelöljük ki egy piros szemet. Az *Apply* gomb végzi el a módosítást. Minden egyes szem esetén ismételjük meg a műveletsort. Akkor érünk el jó eredményt, ha az egész szemet kijelöljük, nem csak a pupillát.

Az eredeti és a Photoshop Albummal módosított felvétel

A programmal a retusáláson kívül rendszerezhetjük felvételeinket, fotóalbumokat, diabemutatókat készíthetünk, feltehetjük a képeket a webre, elküldhetjük e-mail-ben, és még sok más hasznos tevékenységet végezhetünk.

Montázs készítése – feliratok a képen

Rétegek

A *Réteg/Új/Korrekciós* réteg paranccsal olyan réteget hozhatunk létre, amely az alatta lévő rétegek javítását szolgálja. A korrekciós rétegek egy-egy képkorrekció beállítását és utólagos módosítását teszik lehetővé. Egyébként a többi réteghez hasonlóan viselkednek. A beállítások módosításához duplán kattintsunk a réteg nevére a *Rétegek* palettán. A korrekciós rétegek maszkként működnek. Ha feketével festünk rájuk, akkora átlátszatlanná tesszük a maszkot, így ezeken a területeken nem érvényesül a korrekciós hatás. Fehérrel festve visszahozhatjuk a korrekciót.

Az animált GIF-fájlok képkockái rétegeket alkotnak. A réteg neve tartalmazza a megjelenítés időtartamát és módját (*combine/replace*: az előző kockával együtt vagy felváltva). A mentésnél fogadjuk el az exportálásra vonatkozó javaslatot.

A Paint Shop Pro program lehetővé teszi vektorrétegek létrehozását, melyeken egyszerű vektorgrafikai elemeket tárolhatunk. Ezeknek az alakzatoknak (téglalap, ellipszis, szöveg stb.) a tulajdonságait utólag is könnyen módosíthatjuk.

Csatornák

A színmodellek bemutatásánál láttuk, hogy pixelgrafikus kódolás esetén a színt jellemző mennyiségek értékeit tároljuk. A grafikai programok az egyes mennyiségek alapján külön-külön képeket, úgynevezett csatornákat hoznak létre.

Egy csatorna a színmodell egy mennyiségének értékeit jeleníti meg egy szürkeárnyaltos képen. Ahol a mennyiség értéke 0, ott fekete a pixel, ahol a mennyiség értéke maximális, ott pedig fehér. A közbelső értékeket a szürke különböző árnyalatai jelentik.

A grafikai programokban a csatornákat a *Csatornák* panelen találjuk. A csatornákat a rétegekhez hasonló módon választhatjuk ki. A szerkesztési műveletek a kiválasztott csatornára vonatkoznak.

Az *Állomány/Preferenciák/Megjelenítés és mutató* menüpont *Színes csatornák* jelölőnégyzetével szürkeárnyaltos képek helyett színesben jeleníthetjük meg a csatornákat.

Egy kép C, M, Y és K csatornája. A szemléltetés miatt színes megjelenítést alkalmaztunk.

A kép módosítását gyakran célszerű csak valamelyik csatornával végrehajtani. A gyengébb minőségű szkennerekkel készült képeken előfordulhat, hogy a hiba csak az egyik csatornán jelentkezik. Ennek korrigálásával, élesítésével, a fényerő vagy a kontraszt állításával javíthatunk a képminőségen.

Alfa-csatornák használata

A színcsatornák mellett speciális, úgynevezett alfa-csatornákat is létrehozhatunk. **Az alfa-csatorna a kép egyes pixeleinek átlátszóságát tárolja egy 0-tól 255-ig terjedő skálán.** Az alfa-csatorna tehát egy szürkeárnyalatos képnek felel meg, melyen a fekete pixelek teljesen átlátszatlan, a fehér pixelek pedig teljesen átlátszó területeket jelölnek. Alfa-csatornákat tartalmazó képet a grafikai program saját formátumában vagy TIF-fájlként mentünk.

Ha bekapcsoljuk az úgynevezett gyorsmaszkot, akkor a rajzeszközökkel (ceruza, ecset) módosíthatjuk a kijelölést.

Gyorsmaszknak nevezzük a kijelölés idejére létrehozott alfa-csatornát.

A gyorsmaszk az aktuális kijelölést tartalmazza. A gyorsmaszkon a ki nem jelölt tartományt halványpiros szín fedi le. A gyorsmaszk bekapcsolása megkönnyíti az apró részletek kijelölését. A kép módosítása után kapcsoljuk ki a maszkot.

Szükség esetén a kijelölést a *Kijelölés (Kiválasztás)* menüből elmenthetjük. Egy új alfa-csatorna jön létre, amely a kijelölésen belül átlátszó (maszk). A csatorna láthatóságát a rétegekhez hasonló módon ki vagy bekapcsolhatjuk. A csatornában a kijelölés a rajzeszközökkel szerkeszthető. A *Csatornák* panel parancsgombjával a csatornából ismét létrehozhatunk kijelölést.

A képek megjelenítése és nyomtatása

Megjelenítés a képernyőn

A képernyőre kerülő képeket célszerű a megjelenítésnek megfelelő pixelméretben elkészíteni. A tervezésnél vegyük figyelembe a monitoron beállított felbontást (800×600, 1024×768 stb.).

A méretezésnél vigyázzunk arra, hogy néhány alkalmazás, például a Microsoft PowerPoint centiméter beosztású vonalzót használ. A centiméterben megadott méretet nehéz átszámolni pixelre. Ha szeretnénk megtartani a pixelméretet, akkor a kép tulajdonságlapján kattintsunk a *Méret* fülre, és a *Diavetítésnek megfelelő méret* legördülő listájában válasszuk ki a monitor felbontását. Olvassuk le, hogy így mekkora nagyítással jelenik meg a kép, s a további ábrák beillesztésénél elegendő lesz ezt a nagyítást beállítani.

A webre kerülő képeknél lényeges szempont a fájl mérete. Általában *jpg* vagy *gif* kódolást használunk. A *jpg* fájlloknál nyugodtan beállíthatunk 60-70%-os minőséget. A színes rajzokat, logókat *gif* fájlban tároljuk! Kisebb színmélység alkalmazása jelentősen csökkenti a fájl méretet. A képet csak elkészülte után váltunk át színpalettás módba, mert az indexelt képeken sok szerkesztési művelet nem hajtható végre.

A pixelméret akkora legyen, hogy a kép beleférjen a böngésző ablakába. Rontja a hatást, ha a kép megtekintése közben használni kell a görgetősávokat. A nagyobb méret fölöslegesen növeli a letöltési időt. Szükség esetén nagyítsuk ki a kép egy-egy részletét, vagy illesszünk be hivatkozást (linket) a teljes

méretű változathoz. Sok grafikai program nyújt segédeszközt a webre optimalizált képek kialakításához. Akár bélyegképek sorozatát is elkészítik egy-egy mappához. Gyakran weblapot állítanak össze a nagyobb méretű képekre mutató hivatkozásokkal.

		
Konvertálás színpalettás módba:	<i>Kép/Mód/Indexelt</i>	<i>Kép/Mód/Színpalettás</i>
Beállítások a konvertálásnál:	Optimális paletta előállítása, Színszórás: Floyd-Steinberg	Színpaletta: alkalmazkodó, Árnyalás: szórt
A színpaletta megjelenítése:	<i>Párbeszédablakok/Színtérkép</i>	<i>Kép/Mód/Színpaletta</i>
Szín módosítása a palettán:	dupla kattintás a színre a palettán	

Színpalettás képek kialakítása

Gyakran előfordul, hogy felvételeinket a weben szeretnénk közzétenni. Ehhez a kép kicsinyített változatát (bélyegkép) kell egy weblapra beillesztenünk, és hivatkozással ellátnunk, amely a nagyobb felbontású változatra mutat. Ezt a tevékenységet több grafikai program is támogatja. A népszerű IrfanView-ban például *Fájl/Miniatűrök* paranccsal készíthetünk weblapot, diasorozatot vagy katalógusképet a bélyegképekkel.

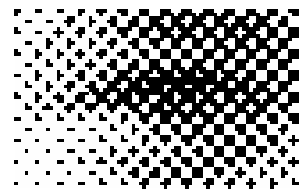
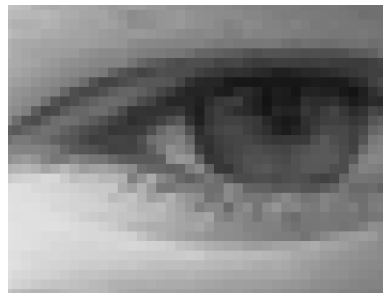
A Photoshop Elements webes eszközei:

File/Save for Web: webes megjelenítésre optimalizált kép kialakítása sok beállítási lehetőséggel.

File/Create Web Photo Gallery: weblap készítése bélyegképekkel és a nagyobb méretű változatra mutató hivatkozásokkal egy mappa képei alapján.

Féltónusos nyomtatás

Az árnyalatok kialakítását a nyomtatott képen rasztercellák segítségével végezzük (lásd a tankönyvet). A fejlett grafikai programokban beállíthatjuk a nyomtatott kép felbontását, amely megadja, hogy egy hüvelyknyi szakaszon hány pixel kerül egymás mellé a papírra. A rasztercellák azonban nem egyeznek meg a kép pixeleivel. A kép raszteres felbontása a pixelektől függetlenül történik. Így a nyomtatás minőségét pontosabban jellemezhetjük a rasztercellák sűrűségével.

A rasztercellák nem felelnek meg a pixeleknek

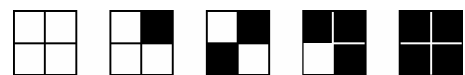
A féltónusos nyomtatás minőségét a rácssűrűség határozza meg. **A rácssűrűség megadja, hogy egy hüvelyk hosszúságú szakaszon hány rasztercellát helyezünk el egymás mellett.** A rácssűrűség mértékegysége az **lpi** (lines per inch: vonal per hüvelyk = cella per hüvelyk).

A nyomtatófelbontás, a rácssűrűség és a cellaméret kapcsolata:

$$\text{cellaméret (pontban)} = \frac{\text{nyomtatófelbontás}}{\text{rácssűrűség}} = \frac{\text{dpi}}{\text{lpi}}$$

A rasztercella valódi mérete: $\text{valódi méret} = \frac{25,4 \text{ mm}}{\text{lpi}}$

Szürkeárnyalatos (fekete-fehér) képek nyomtatása esetén a rácssűrűség és a nyomtatófelbontás meghatározza a nyomtatható árnyalatok számát. Ha például a rasztercella kétszer akkora, mint egy pont mérete, akkor $2 \times 2 = 4$ pontot tudunk nyomtatni a négyzetben belül. Ez a fehérrel együtt $4 + 1 = 5$ árnyalatot jelent. 7×7 pont méretű cella esetén a nyomtatható árnyalatok száma már $7 \times 7 + 1 = 50$, amit a szemünk már viszonylag jó minőségű képnek érzékel.

Raszterminták 2×2 pontból álló cella esetén (5 árnyalat)

$n \times n$ pontból álló rasztercella esetén a nyomtatható árnyalatok száma: $n^2 + 1$.

A rasztercella méretének növelésével nő az árnyalatok száma, ugyanakkor csökken a kép részletgazdagsága. Mivel a nyomtatók technikai okokból nem képesek 70-100 árnyalatnál többet létrehozni, általában elegendő 10x10 pontból álló cellákat kialakítani. Ezért az lpi értéke körülbelül tizedakkora legyen, mint a dpi. Arra is ügyelnünk kell, hogy ha a ppi-nél nagyobb lpi-t választunk, akkor a nyomtatott képen elmoszuk az apróbb részleteket.

A csúcsmínőségű magazinok körülbelül 200 lpi rácssűrűséggel készülnek. Ha a rácssűrűség 75 lpi alatt van, akkor egy cella mérete nagyobb, mint $25,4 \text{ mm} : 75 = 0,3 \text{ mm}$. Ez már jól látható szabad szemmel. A gyöngébb minőségű napilapok fotóinak közepes árnyalatú részein megfigyelhetjük a raszterrácsot.

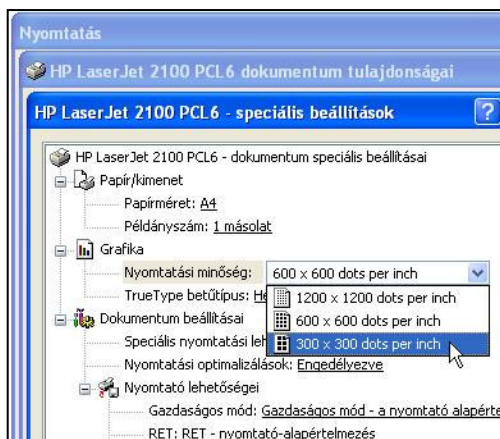
Mértékegység	Jellemző
ppi	A nyomtatásra kerülő képek és a szkennerek felbontását jellemzi. Minél nagyobb az értéke, annál apróbb részleteket tartalmaz a kép. <i>A szkennereknél félrevezető módon dpi-ként adják meg.</i>
dpi	A nyomtatók felbontását jellemzi. Minél nagyobb az értéke, annál kisebb pontot tud elhelyezni a papíron a nyomtató.
lpi	A féltónusos nyomtatás felbontását jellemzi. Minél nagyobb az értéke, annál apróbb részleteket tartalmaz a kinyomtatott kép, de annál kevesebb árnyalatot tudunk nyomtatni.

A felbontás jellemzése

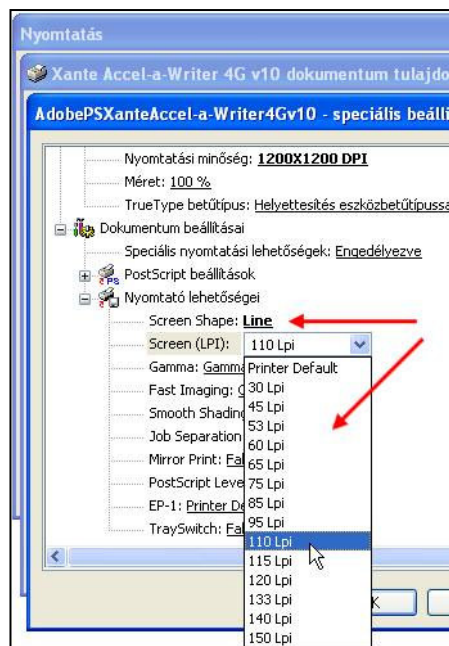

az eredeti felvétel   150 lpi   100 lpi   60 lpi
Rácsméret, árnyalatok száma: 2x2 pixel, 5 árnyalat   3x3 pixel, 10 árnyalat   5x5 pixel, 26 árnyalat

Szürkeárnyaltos kép, különböző rácssűrűségekkel nyomtatva. A nyomtató felbontása 300dpi.

A nyomtatófelbontás módosítása a HP LaserJet 2100 típusú nyomtatonál

Egy Xanté nyomtatonál már a sokféle rácssűrűség mellett a rasztermintát is kiválaszthatjuk

Az otthoni használatra készült nyomtatóknál általában csak a nyomtatófelbontás módosításával lehet befolyásolni a rácssűrűséget.* Közvetlen megadásához egy grafikai programmal bittérképes módba kell átalakítanunk a képet

Szürkeárnyaltos és színes képek nyomtatása

Ha fekete-fehér nyomtatót használunk, akkor a különböző dokumentumokba való beillesztés előtt célszerű egy grafikai programmal szürkeárnyaltosra átváltani a színes képet. Így jobb eredményt kapunk, mint ha a dokumentumszerkesztőre és a nyomtatóra bízunk a feladatot.

Az átalakításhoz több módszer áll a rendelkezésünkre. Használhatjuk egyszerűen a grafikai program megfelelő parancsát (*Kép/Mód/Szürkeárnyaltos kép*). Ekkor a program a szem érzékenységének megfelelően súlyozva átlagolja az egyes pixelek RGB-értékeit, és így határozza meg a szürkeárnyaltot. Ezt a módszert alkalmazzák a dokumentumszerkesztő programok is, ha a beillesztett kép színes, a nyomtató pedig fekete-fehér. Az átlagolás következtében gyakran erősen csökken a kép kontrasztja.

Sokszor jobb eredményt kapunk, ha valamelyik színcsatornát használjuk fel szürkeárnyaltos változatként. Esetenként változhat, hogy melyik csatornát célszerű kiválasztani. Próbáljuk ki a Lab-színmodell *L* csatornáját is!

		
A kép felbontása csatornákra	<i>Kép/Mód/Szétbontás</i>	<i>Csatornák panel menüje: Csatornákra bontás</i>
A raszterminta kialakítása	<i>Szűrők/Torzítás/Újság</i>	<i>Kép/Mód/Vonalas kép/Raszterrács</i>
Szórt árnyalású kép létrehozása	<i>Kép/Mód/Indexelt Paletta: fekete-fehér Színszórás: Floyd-Steinberg</i>	<i>Kép/Mód/Vonalas kép/ Szórt árnyalás</i>

Csatornákra bontás és a raszterminta kialakítása

Rétegekre bontott új kép készül a csatornákból. A nem használt rétegeket törölhetjük. A megjelenő párbeszédablakban kiválaszthatjuk a Lab-modellt.

Különálló képek készülnek az egyes csatornákból. Az *L* csatorna eléréséhez a felbontás előtt alakítsuk át a képet Lab-módba (*Kép/Színmód/Lab*).

Jegyezzük meg: a kép minden módosítását (méretezés, korrekció, szürkeárnyaltos átalakítás stb.) lehetőleg grafikai programmal végezzük el! Sokkal jobb eredményt kapunk, mint ha egy dokumentumszerkesztő korlátozott eszközeit használjuk.

Szürkeárnyaltos kép,

vörös

zöld

kék csatorna

Színcsatornák felhasználása a szürkeárnyaltos kép kialakításához

A hagyományos nyomdatechnikai eljárásnál a raszterpontok kör alakúak, digitálisan azonban a rasztermintát magunk is kialakíthatjuk. Különbőféle alakzatok állnak a rendelkezésünkre (kör, négyzet, három-

* Az ablakban látható felirattal ellentétben nem a nyomtató felbontását (tehát a festékcseppek méretét), hanem a rácssűrűséget módosítjuk!

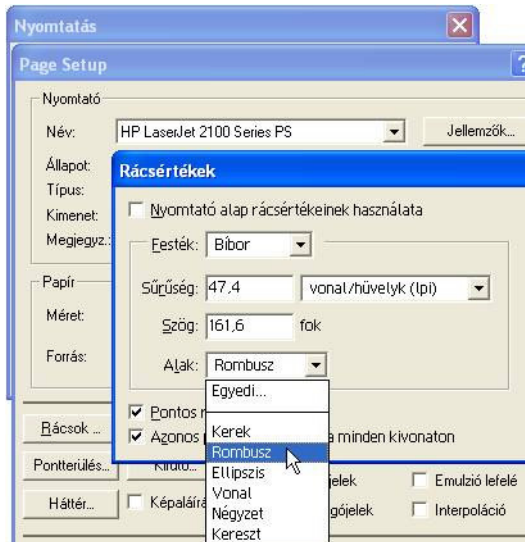

szög, vonal stb.). Ne válasszunk 0°-os vagy 90°-os szöget, mert szemünk könnyen felismeri a vízszintes, illetve függőleges vonalakat, ezért zavaróan hatnak a képen.

Nagyon jó minőséget érhetünk el a szórt árnyalással, de az így nyomtatott kép fénymásolóval vagy más módon történő további sokszorosításra kevésbé alkalmas.

A nyomtatás beállításainál is megadhatjuk a rácssűrűséget, a rácsszöget és a raszterminta alakját. A megadott értékeket csak azok a nyomtatók veszik figyelembe, amelyek ismerik a Postscript nyelvet.

A rácssűrűség és a raszterminta beállítása a Photoshopban

Különböző raszterminták. A rácssűrűséget szándékosan kicsire állítottuk, hogy jól megfigyelhessük a mintázatot.

diffúz (szórt)

kereszt 45°

vonal 45°

vonal 0°

A színes képek raszteres felbontása jóval bonyolultabb, mint szürkeárnyalatos esetben. A nyomtatók általában a CMYK-modell alapszíneit használják, de árnyalatokat itt is csak a rasztercella különböző mértékű kitöltésével tudnak létrehozni. Ráadásul ezt külön-külön kell szabályozni minden egyes alapszínre. A raszter kialakításánál az egyes színekhez tartozó rácsokat elforgatják egymáshoz képest, különben hamis mintázatok keletkeznének a nyomtatott képen.

A modern fotónyomtatók négy helyett gyakran 6-8 színnel nyomtatnak. Ekkor a rasztert különleges technikával alakítják ki. Ilyen például a HP PhotoRet eljárása, amellyel megnövelhető az egy rasztercellába nyomtatott festékcseppek száma. Így nagyobb lesz a felbontás, ezért elmosódik a különbség az lpi és a dpi között. Sajnos a nyomtatók dokumentációjában nem mindig derül ki, hogy a dpi vagy az lpi felbontásról van-e szó.

Egy szín kiválasztásánál felkiáltójel figyelmeztet, ha nem váltható át pontosan CMYK-modellbe. Ez általában a telített vörös, narancs, zöld, kék és lila színeknél történik meg. Magát a képet is konvertálhatjuk CMYK-modellbe (*Kép/Mód/CMYK kép*). Ezt azonban csak a kész képpel célszerű megtenni.

Színes lézernyomtatott kép mikroszkópos felvétele

Színes kép rasztermintázata